

Asia: VN/7196/2021

Lausuntopyyntö naisten ja tyttöjen sukuelinten silpomisen ja sen valmistelun rangaistavuuden selkeyttämistä, tapon syyteoikeuden vanhentumista ja lapsensurman kumoamista koskevasta HE-luonnoksesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Naisten ja tyttöjen sukuelinten silpomista koskevat kommentit ja huomiot

Naisasialiitto Unioni kiittää mahdollisuudesta lausua tästä HE-luonnoksesta sekä kiittää Petteri Orpon hallitusta siitä, että silpomisen kieltä on sisällytetty hallitusohjelmaan. Naisasialiitto Unioni pitää tärkeänä sitä, että kaikki tyttöjen sukuelinten silpomisen muodot kriminalisoidaan omana rikosnimikkeenä. Kaikki silpomisen muodot loukkaavat lapsen oikeutta ruumiilliseen koskemattomuuteen ja seksuaaliseen itsemääräämisoikeuteen. Toimenpide aiheuttaa fyysisiä ja psyykkisiä terveyshaittoja naisille ja tytöille, osa haitoista on elinikäisiä. Tyttöjen sukuelinten silpominen on ihmisoikeusloukkaus, jolta Suomen valtiolla on velvollisuus suojella tyttöjä ja naisia.

Esitys naisten sukuelinten silpomisen ja silpomisen valmistelun säätämisestä rangaistavaksi erillisin rikoslain säännöksiin on perusteltu, sillä tyttöjen ja naisten sukuelinten silpominen on useiden kansainvälisten ihmisoikeussopimusten mukaan naisiin kohdistuva väkivallan muoto ja ihmisoikeusloukkaus. Esimerkiksi Euroopan neuvoston yleissopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta, eli Istanbulin sopimus, velvoittaa Suomea suojelemaan silpomisen uhan alla olevia tyttöjä kriminalisoimalla tämän käytännön.

YK:n lapsen oikeuksien sopimus myös edellyttää, että sopimusvaltiot ryhtyvät kaikkiin tehokkaisiin ja tarkoituksenmukaisiin toimiin poistaakseen perinteiset tavat, jotka vahingoittavat lasten terveyttä. YK:n lapsen oikeuksien komitea ja naisten syrjinnän poistamista käsittelevä CEDAW-komitea vaativat, että sopimusvaltiot puuttuvat lainsäädäntötoimin tehokkaasti näihin haitallisiin käytäntöihin ja pyrkivät poistamaan ne. Hallituksen esitys on perusteltu myös siksi, että Euroopan Unionissa on valmisteilla naisiin kohdistuvan väkivallan ja lähisuhdeväkivallan torjumista koskeva direktiivi, eli ns. NKV-direktiivi, jossa on oma suosituksensa silpomisen kriminalisoimiseksi.

Naisasialiitto Unioni huomauttaa, että juuri tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisen osalta Suomea sitovat monet eri kansainväliset sopimukset. Poikia kohtaan samanlaisia kansainvälisiä ihmisoikeusvelvoitteita ei tällä hetkellä ole eikä siten silpomiskysymys ole sukupuolineutraali. Siksi esitys naisten sukuelinten silpomisen ja silpomisen valmistelun säättämisestä rangaistavaksi erillisin rikoslain säännöksiin on perusteltu, vaikka se ensisijaisesti koskettaa vain yhtä sukupuolta. Kriminallisoinnalla tyttöjen sukuelinten silpomisen Suomen valtio toteuttaisi täysimääräisesti ihmisoikeusvelvoitteensa lainsäädännön osalta. Naisasialiitto Unioni kuitenkin korostaa, että jatkossa myös poikien ja miesten ruumiilliseen koskemattomuuteen ja seksuaaliseen itsemääräämisoikeuden vaaliminen ja edistäminen on tärkeää.

Tällä hetkellä tyttöjen sukuelinten silpominen on rangaistavaa rikoslain perusteella pahoinpitelyrikoksena. Unioni katsoo, että nykyisen lainsäädännön soveltuvuus kaikkiin silpomisen muotoihin on epäselvä, sillä Suomessa ei ole oikeuskäytäntöä kuin yhdestä tapauksesta. Kriminallisointi omana rikosnimikkeenä selkeyttäisi oikeustilaa ja varmistaisi, että kaikki silpomisen muodot, myös sellaiset, jotka eivät aiheuta merkittäviä fyysisiä haittoja, olisivat selkeästi rangaistavia.

Kriminallisointi omana rikosnimikkeenä selkeyttää eri alojen ammattilaisille silpomisen olevan vakava rikos, helpottaa arviointityötä rikoksen tunnistamisessa sekä vahvistaa ilmoitusvelvollisuutta. Erilliskriminallisointi antaisi selkeät raamit poliisille ja oikeuslaitokselle sekä antaisi selkeän viestin siitä, että kaikki tyttöjen sukuelimille ei-lääketeieteellisistä syistä tehtävät toimenpiteet ovat rangaistavia.

Suomi on tällä hetkellä ainut Pohjoismaa, jossa silpomista ei ole kielletty erillislailla. Silpomisen kieltämistä nykyistä vahvemmin kuitenkin vaadittiin Suomessa kansalaisaloitteella vuonna 2019 ja sen myötä lakivaliokunta vaati ripeitä toimia rangaistavuuden selkeyttämiseksi. Silpomisen kieltäminen erillislailla kuitenkin vesittyi helmikuussa 2023, kun oikeusministeriön työryhmä päätyi toimeksiannon vastaisesti siihen, ettei se ehdottanut muutoksia rikoslakiin. Tämä oli suuri pettymys 61 266 aloitteen allekirjoittaneelle kansalaiselle ja ennen kaikkea uhka arvioidusti 650–3100 tytölle, jotka ovat vaarassa joutua silvotuksi. Tälläkin hetkellä Suomessa asuu arvioidusti 10 000 naista ja tyttöä, joiden sukuelimet on silvottu.

On hyvä, että hallituksen esitys kattaa myös sen, että naisen sukuelinten silpomisen valmistelusta tehdään selvemmin rangaistavaa. Eli esim. naisten ja tyttöjen viemisestä ulkomaille silpomista varten sekä muusta heidän pakottamisestaan tai järjestämisestä alistumaan silpomiseen tulee rangaistavia tekoja. Naisasialiitto Unioni näkee tämän erityisen tärkeänä, koska se olisi Suomessa ensimmäinen lakimuutos, joka huomioisi erityisesti maahanmuuttajataustaisia tyttöjä ja naisia. Esitys on perusteltu, koska maahanmuutto Suomeen kasvaa. Suomessa asuu ja muuttaa ihmisiä alueilta, joissa silpomisperinteellä on pitkät juuret. Suomen valtiolla on velvollisuus varmistaa vähemmistöön kuuluvien naisten ja tyttöjen ihmisoikeuksien toteutuminen.

Unioni haluaa huomauttaa, että intersukupuolisille lapsille tehtävien lääketieteellisten ja kosmeettisten toimenpiteiden sääntelyä tulisi selventää. HE-luonnoksessa sanotaan, että ”intersukupuolisille lapsille tehtävät toimenpiteet, joille on hyväksyttävä lääketieteellinen peruste, jäisivät säännöksen soveltamisalan ulkopuolelle.” (s.53). Luonnoksessa ei kuitenkaan täsmennetä, että mitä lukeutuu lääketieteellisiin syihin. Tässä on vaarana se, että lasten ruumiillista koskemattomuutta loukataan. Unioni korostaa, että vain sellaiset lääketieteelliset operaatiot, joiden

tekemättä jättäminen uhkaa lapsen terveyttä, tulisi sallia ennen kuin lapsi voi itse osallistua kehoaan koskevaan päätöksentekoon ja antaa tietoon perustuvan suostumuksensa operaatioille.

2. Naisten ja tyttöjen sukuelinten silpomisen valmistelua koskevat kommentit ja huomiot

Naisasialiitto Unioni pitää kannatettavina ja perusteltuna naisten ja tyttöjen sukuelinten silpomisen valmistelua koskevaa lakimuutosta. HE-luonnos on tältä osin perusteellisesti ja selkeästi pohdittu ja laadittu.

3. Rikosoikeudellista vanhentumista koskevat kommentit ja huomiot

-

4. Lapsensurmaa koskevat kommentit ja huomiot

-

5. Kommentit ja huomiot esitysluonnoksen johdosta muihin lakeihin tehtäviin muutoksiin

-

6. Muut esitykseen liittyvät kommentit ja huomiot

Naisasialiitto Unioni pitää tärkeänä naisten ja tyttöjen sukuelinten silpomisen erilliskriminalisoinnin vaikutusta rikosten ennaltaehkäisyssä, tunnistamisessa, resurssien kohdentamisessa sekä kulttuurisessa muutoksessa. Selkeä lainsäädäntö antaa riittävät resurssit poliisille ja oikeuslaitokselle puuttua laittomaan toimintaan.

Naisasialiitto Unioni korostaa että sukuelinten silpomista vastustavalle työlle on taattava riittävät resurssit. Erilliskriminalisoinnin ohella tarvitaan moniammatillista ja -alaista tietoisuuden lisäämistä sukuelinten silpomisen haitoista. Silvottujen tai silpomisuhan alla olevien kanssa työskenteleville pitää järjestää koulutusta aiheesta. Neuvoloilla ja kouluilla on merkittävä rooli tiedottamisessa ja silpomisen estämisessä. Tiedollisten oikeuksien merkitys on keskeinen, jotta uhri voi ylipäätään tietää oikeuksistaan ja hakea sitä apua ja tukea, jota hänelle kuuluu.

Naisasialiitto Unioni painottaa että, naisten ja tyttöjen kaikessa moninaisuudessaan ja vähemmistöjen tulee saada asiantuntevaa tukea ja tietoa, joka huomioi eri taustat syrjimättä ketään ja toisaalta antamatta syrjinnän pelon estää puuttumista. Oikeus seksuaalikasvatukseen ja tietoon omasta kehosta kuuluu kaikille, myös erilaisissa uskonnollisissa tai muissa yhteisöissä eläville. Seksuaalisuuteen liittyvät asenteet eivät saa estää pääsyä oikeaan tietoon seksuaalisuudesta. Silvotuilla ja silpomisuhan alla olevilla on oikeus tietoon toimenpiteen vaaroista ja vaikutuksista. Oikea tieto ja rohkeus puhua ovat tärkeitä keinoja taistelussa sukuelinten silpomista vastaan.

Naisasialiitto Unioni mukaan naisilla tulee olla mahdollisuus hakea ja saada oikeutta tavalla, joka ei uudelleen traumatisoi. Väkivallan seurauksista toipumiseen tulee löytyä monipuolista tukea. Väkivaltaa kokeneiden naisten tulee saada pitkäaikaista, traumainformoitua, kulttuurisesti turvallista, antirasistista ja esteetöntä pitkäaikaista tukea. Sukuelinten silpomisesta toipumiseen liittyvään tukeen kohdistetaan erityisrahoitusta. Rasmin ja muiden ennakkoluulojen vaikutuksia naisiin kohdistuvaan väkivallan vastaiseen viranomais- ja järjestötyöhön pitää arvioida ja haittoja vähentää.

Naisasialiitto Unioni myös korostaa sitä, että sukupuolistunut ja seksuaalisuutta loukkaava väkivalta on tunnistettava turvapaikan hakuprosessissa. Seksuaalikasvatuksen ja itsemääräämisoikeustietoisuuden kasvatuksen tulee olla elimellinen osa integraatiota. Myös riittävät tulkkipalvelut on turvattava. Esimerkiksi sukulaisia ei tule käyttää tulkkina terveyspalveluissa.

Aromaa Eekku
Naisasialiitto Unioni ry